

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

OKTOBRIS 2024

LATVIJĀ:

- 17. oktobrī norisinājās Labklājības ministrijas rīkotā konference “Līdzvērtība kopā: zēnu un vīriešu lomas stiprināšana līdztiesīgas sabiedrības veidošanā”. Tajā piedalījās Latvijas un ārzemju eksperti no nevalstiskajām organizācijām, dažādām valsts iestādēm un akadēmiskās vides. Konferencē tika apskatīti jautājumi par veselīgas vīrišķības veicināšanu, par to, kā cīnīties ar negatīviem dzimumu stereotipiem un kā stiprināt zēnu un vīriešu mentālo veselību un labklājību.
- Labklājības ministrija sadarbībā ar biedrību “Centrs MARTA” š.g. oktobrī un novembrī rīko radošo sarunu darbnīcu ciklu par cieņpilnu attiecību veidošanu jauniešiem vecumā no 15 līdz 19 gadiem “Kā mācēt attiecības?”. Dažādās Latvijas vietās norisināsies divpadsmit sarunu darbnīcas, kuru laikā ar neformālo izglītības metožu palīdzību tiks veicināta izpratne par dzimumu līdztiesību un pilnveidotas jauniešu prasmes par cieņpilnu attiecību veidošanu un vardarbības mazināšanu sabiedrībā.
- Visās Latvijas skolās atbilstoši katras izglītības iestādes budžeta iespējām būs jānodrošina pieejamība bezmaksas higiēniskajām paketēm - tā 15. oktobrī lēma valdība. Prasība attiecas uz skolām, kas īsteno vispārējās, pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības, profesionālās pamatizglītības, arodizglītības vai profesionālās vidējās izglītības programmas.
- Šī gada septembrī sieviešu un vīriešu bezdarba līmeņa atšķirība pieaugusi līdz 3 procentpunktiem, sieviešu bezdarba līmenim krītoties straujāk nekā vīriešu - liecina Centrālās statistikas pārvaldes dati.

- Līdz 31. oktobrim sievietēm bija iespēja pieteikties digitālo maksājumu kompānijas “Visa” grantu programmā uzņēmējam “She’s Next”. Katram no diviem Latvijas uzņēmumiem, kuru īpašnieces ir sievietes, tiks piešķirti 10 tūkstoši eiro, kā arī viena gada personīgas apmācības iespēja uzņēmējdarbībā.
- Līdz 21. oktobrim biedrība “Riga TechGirls” aicināja pieteikties interesentus mentoru programmai. Programmas mērķis ir apvienot tehnoloģiju nozares profesionāļus, kuri vēlas palīdzēt sievietēm attīstīt karjeru nozarē. Mentoru programma ir piemērota sievietēm, kuras vēlas vai tikai plāno sākt karjeru informācijas tehnoloģijās, kā arī tām sievietēm, kuras jau darbojas nozarē, bet vēlas pilnveidot zināšanas.
- Sākot jauno mācību gadu, Rīgas Tehniskā universitāte (RTU) uzsākusi īpašu nodarbību ciklu pamatskolas vecuma meitenēm, motivējot viņas attīstīt tehnoloģiju, inženierzinātņu, mākslas un matemātikas prasmes. Ir izveidota atsevišķa programma 2. un 3. klasei, 4.-6. klasei, kā arī programma 7.-9. klašu skolniecēm.
- Aicinām iepazīties ar projekta “Girls Go CERN” dalībnieces Antras Asares rakstu par to, kā veicināt sieviešu iesaisti zinātnē. Kā norāda raksta autore, būtiska nozīme ir elastībai izglītības pieejamībā un procesā, veicinot darba un privātās dzīves saskaņošanas iespējas.
- Latvijas Bankas ekonomistes ir veikušas pētījumu par bērnības apstākļiem, kas nosaka iespēju nevienlīdzību Eiropā, tostarp Latvijā. Secināts, ka viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka nākotnes iespēju nevienlīdzību, ir izglītība un ģimenes finansiālais stāvoklis. Tāpat svarīgs faktors ir dzimumu līdztiesība.
- Šogad Sabiedrības integrācijas fonda iniciētās darba devēju kustības “Dažādībā ir spēks!” novērtējumam pieteicies 81 darba devējs, kas ir gandrīz uz pusi vairāk nekā 2023. gadā. Dažādībai atvērti darba devēji tiks paziņoti un apbalvoti Dažādības, vienlīdzības un iekļaušanas konferencē, kas norisināsies š.g. 14. novembrī.
- Lai veicinātu izpratni par diskrimināciju un veidotu iekļaujošāku sabiedrību, it īpaši jauniešu vidū, 24. oktobrī tika atklāta Sabiedrības integrācijas fonda sociālā iniciatīva “Izdevīgie ceļojumi”, kas aicina bez maksas doties ceļojumā, uz klausot līdzcilvēku pieredzes stāstus.

- Seksuālās uz māksnās skandāls Jāzēpa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā ir rosinājis izvērtēt situāciju un nepieciešamās pārmaiņas lielā daļā Latvijas augstskolu. Daudzviet ir pārskatīts un mainīts ētikas kodekss, kā arī uzlabota ziņošanas sistēma. Aptaujājot studentus, atklāti arī citi nozīmīgi aspekti, kas ietekmē mācību procesu.
- No nākamā gada 1. septembra pedagogu profesionālo kompetenci plānots papildināt ar tēmām par reproduktīvo un seksuālo veselību, taču šis profesionālās pilnveides kurss būs apgūstams kā brīvas izvēles programma. Digitālās tālākizglītības kurss pedagogiem būs 16 stundu bezmaksas kurss, kas būs pieejams attālināti Valsts izglītības satura centra e-platformā.
- Latvijā ar pēcdzemdību depresiju gada laikā varētu saskarties aptuveni pusotrs tūkstošs sieviešu, taču šobrīd netiek piedāvātas praktiskas atbalsta iespējas. Lai arī Ministru kabineta noteikumos ir atrunāta kārtība, kādā sieviete pēc dzemdībām jāuzrauga, bieži vien apkārtējie sievietes psihoemocionālajam stāvoklim lielu uzmanību nepievērš. Vienlaikus Veselības ministrija gatavo vecmāšu pilotprojektu, lai uzlabotu pieejamo atbalstu.
- Septiņās pašvaldībās aukļu dienesta darbu sāk apmaksāt no ES līdzekļiem, tādējādi veicinot vecāku darba un privātās dzīves līdzsvaru. Turpmāk vecākiem, nododot bērnu sertificētas auklītes aprūpē, jāmaksā būs tikai par ēdināšanu. Šāda iespēja būs Liepājā, Jelgavā, Rīgā, kā arī Dienvidkurzemes, Ķekavas, Mārupes un Ropažu novadā.
- Sievietēm, kas dodas medībās Baltijas valstīs, par trofejām un gaļas ieguvi daudz saistošāka ir kopienas izjūta, socializēšanās un būšana dabā - tā secināts Janas Alksnītes veiktajā maģistra darba pētījumā par sievietēm-mednieceš Baltijas valstīs. Pētnieces mērķis bija noskaidrot, kāpēc Baltijas valstu sievietes izvēlas piedalīties medībās. Pētījumā atbildes sniedza 250 mednieceš no Lietuvas, Latvijas un Igaunijas.
- Labklājības ministrija ir nodevusi publiskajai apspriešanai likumprojektu par kapitālsabiedrību pārvaldes institūcijās nodrošināmo dzimumu līdzsvaru. Likumprojekts izstrādāts, lai pārņemtu Eiropas Savienības Direktīvas 2022/2381 prasības nacionālajos tiesību aktos, kas nosaka dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotētu uzņēmumu valdēs un padomēs.

E I R O P Ā :

- Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (EIGE) ir publicējis jaunu pētījumu par labās prakses piemēriem integrējot dzimumu līdztiesības aspektus Eiropas Zaļā kursa kontekstā. Šajā pētījumā ir sniegti 12 labās prakses piemēri, par to kā veiksmīgāk integrēt dzimumu līdztiesību klimata politikas jomās, lai veicinātu līdztiesīgāku un zaļāku politikas procesu.
- Eiropas Savienības Tiesa (EST) lemj, ka visām afgāņu sievietēm ir jāpiešķir patvērums. Luksemburgā bāzētā tiesa tādējādi atbildēja uz nolēmumu divu afgāņu sieviešu lietā, kuras Austrijas Augstākajā administratīvajā tiesā pārsūdzēja Austrijas iestāžu atteikumu piešķirt viņām bēgļa statusu. EST norāda, ka afgāņu sievietēm nav nekādas tiesiskās aizsardzības pret vardarbību dzimuma dēļ, vardarbību ģimenē un piespiedu laulībām. Viņas ir spiestas pilnībā aizsegt savu ķermeni un seju, kā arī viņām ir ierobežota piekļuve veselības aprūpei un pārvietošanās brīvība. Sievietēm Afganistānā ir liegta profesionālā darbība, kā arī piekļuve izglītībai un liegta līdzdalība politiskajā dzīvē.
- Lietuvas parlaments oktobrī pieņēma likumu, kas paredz, ka līdz 2026. gada jūlijam vismaz trešdaļu no publisko uzņēmumu vadošajiem amatiem ieņems sievietes. Par grozījumiem likumā “Par sieviešu un vīriešu vienlīdzīgām iespējām” nobalsoja 67 deputāti, 9 atturējās un neviens nebalsoja pret. Grozījumu mērķis ir pārņemt ES direktīvas prasības par dzimumu līdzsvaru uzņēmumu valdēs valsts tiesību aktos. Šobrīd Lietuvā ir aptuveni 30 lieli biržā kotēti uzņēmumi un aptuveni 540 citi lieli uzņēmumi, tostarp valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības.
- Spānijā 50 gadu laikā vienatnē dzīvojošu cilvēku skaits ir pieaudzis astoņas reizes - tā secināts Demogrāfijas novērošanas centra ziņojumā “Vientulība Spānijā”. Vientuļakas ir sievietes, kas ir vecākas par 60 gadiem. 30% sieviešu, kuras ir vecākas par 65 gadiem, dzīvo vientulībā. Vientulība vecumdienās ir īpaši smaga. Ziņojumā arī uzsvērtā vientulības izraisītā emocionālā ietekme uz cilvēkiem. Vīriešiem, dzīvojot vienatnē, pašnāvības risks palielinās par 2.16 reizēm. Sievietēm, dzīvojot vienatnē pašnāvības risks nepalielinās, bet palielinās risks nonākt slimnīcā dažādu fizisko traumu dēļ.

- Sievietes lauksaimnieces Spānijā kļūst arvien redzamākas, lai gan vēsturiski vīrieši ir bijuši vairāk pārstāvēti šajā nozarē. Tikai 28% lauksaimniecību un lopkopības saimniecību pārvalda sievietes saskaņā ar Lauku sieviešu asociāciju federācijas jaunāko ziņojumu.
- Atbalsta grupa Igaunijā palīdz vīriešiem pārvarēt krīzi pēc šķiršanās. “No šķiršanās līdz risinājumam” ir īpaša atbalsta grupa šķirtiem vīriešiem, kas piedāvā palīdzību un atbalstu tiem vīriešiem, kuri piedzīvo krīzi pēc šķiršanās. Atbalsta grupu vadītāji Tallinā un Tartu, kuri ir izgājuši specializētu apmācību kursu, paši ir vīrieši. Atbalsta grupas desmit nedēļu programma aptver tādas tēmas kā vienošanās par bērniem un kopīpašuma sadale. Tiek arī aplūkoti visi šķiršanās krīzes posmi.
- Beļģijā tiek rīkoti kursi jaunām uzņēmējām sievietēm, mācot efektīvi konkurēt ar uzņēmējiem vīriešiem. Tikai katrs desmitais uzņēmējs Beļģijā ir sieviete. Joprojām ir pārāk maz sieviešu, kas uzdrošinās sākt savu uzņēmējdarbību. Bailes no riska, izaicinājumi apvienot darba un privāto dzīvi, kā arī grūtības iegūt finansējumu - tie ir tikai daži no izaicinājumiem. Organizācija “Venture Lab” Ljēžas pilsētā rīko apmācību sesijas, kas paredzētas jaunām sievietēm, kuras tikko ir uzsākušas savu uzņēmējdarbību, lai risinātu radušos izaicinājumus.
- Tiesības uz abortu ir viens no centrālajiem jautājumiem ASV prezidenta vēlēšanu kampaņā. Notiekošajam ASV rūpīgi seko arī daudzi Eiropas politiķi, tāpēc tiesības uz abortu un diskriminācijas izskaušana ir svarīgi temati topošo Eiropas Savienības komisāru iztaujāšanas laikā. Tā, piemēram, deputāte Skudēri, kas darbojas Eiropas Parlamenta Sieviešu tiesību komitejā, vēlas atjaunot diskusiju par izvarošanas vienotas definīcijas ieviešanu visā Eiropā, aborta tiesību nostiprināšanu, kā arī par aizsardzību pret naida runu, jo tā attur sievietes no dalības politikā. Tāpat būtiski ir sieviešu nodarbinātības jautājumi.

P A S A U L Ē :

- 15. oktobris tiek atzīmēta kā Starptautiskā lauku sieviešu diena. Sievietes ir atbildīgas par gandrīz pusi no pasaules ēdiena ražošanas, kā arī aktīvi iesaistās vides un bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā. Šī gada Starptautiskās lauku sieviešu dienas tēma ir “Lauku sievietes, kas atbalsta dabu mūsu kolektīvajai nākotnei: klimata noturības veidošana, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un rūpes par laukiem, lai panāktu dzimumu līdztiesību un sieviešu un meiteņu iespējas”.
- 11. oktobris ir Starptautiskā meiteņu diena, kad tiek svinētas meitenes un viņu sasniegumi visā pasaulē, stiprinot meiteņu redzamību un iespējas. Šī gada Starptautiskās meiteņu dienas tēma ir “Meiteņu redzējums nākotnei”.
- 29 oktobris ir Starptautiskā rūpju un atbalsta diena, kas īpaši uzsver sieviešu iesaisti aprūpes pienākumu veikšanā. Šī gada tēma ir “Aprūpes sistēmu transformācija: ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšana Pekinas platformas 30+ kontekstā”. Sievietes un meitenes visā pasaulē pavada par 2.5 reizēm vairāk stundu nekā vīrieši iesaistoties neapmaksātā aprūpes darbā. Tāpat divas trešdaļas no visiem aprūpes sektorā strādājošajiem ir sievietes. Ieguldījumi aprūpē var veicināt ekonomikas izaugsmi, vienlaikus samazinot sieviešu nabadzību, tādējādi līdz 2035. gadam radot 300 miljonus jaunu darbavietu visā pasaulē.
- Jaunākais UNICEF ziņojums atklāj, ka vairāk nekā 370 miljoni meiteņu un sieviešu jeb 1 no 8 sievietēm un meitenēm, ir piedzīvojušas seksuālu vardarbību pirms 18 gadu vecuma. Šis ir pirmais šāda veida globāls un reģionāls pētījums, kas atklāj pārkāpumu mērogu pret meitenēm un sievietēm visā pasaulē, jo īpaši attiecībā uz pusaudžu meitenēm. Šie pārkāpumi atstāj būtiskas sekas uz sieviešu turpmāko dzīvi. Ja tiek iekļauti tādi seksuālās vardarbības veidi kā, piemēram, tiešsaistes vai verbāla vardarbība, skarto meiteņu un sieviešu skaits pasaulē pieaug līdz 650 miljoniem.

- ANO ir publicējis ikgadējo ziņojumu par Sievietes, miers, drošība tēmu. Kara un konfliktu ietekme uz sieviešu situāciju pasliktinās. 2023. gadā bruņotos konfliktos bojāgājušo sieviešu īpatsvars ir dubultoies salīdzinājumā ar 2022. gadu. ANO pārbaudītie ar konfliktiem saistītas seksuālas vardarbības gadījumi ir pieauguši par 50%. Tāpat katru dienu 500 sieviešu konfliktu skartajās valstīs mirst no komplikācijām, kas saistītas ar grūtniecību un dzemdībām. Neraugoties uz apņemšanos nodrošināt sieviešu pilnīgu un jēgpilnu līdzdalību miera un drošības jautājumos, kas pieņemti daudzu gadu garumā, politisko un militāro lēmumu pieņemšanā joprojām pārsvarā dominē vīrieši. Sievietes 2023. gadā veidoja tikai 9.6% no sarunu dalībniekiem miera procesos, lai gan pētījumi liecina, ka, iesaistot sievietes, miera līgumi ilgst ilgāk un tiek labāk īstenoti.
- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) ir publicējusi divus pētījumus, kas skar dzimumu līdztiesības jautājumus. Pētījums “Konkurence un regulējums aprūpes nozarē” apskata konkurences un regulējuma nozīmi aprūpes nozares (bērnu aprūpes un ilgtermiņa aprūpes) rezultātu un patērētāju pieredzes veidošanā. Savukārt pētījums “Digitālās un zaļās pārkārtošanās izmantošana dzimumu līdztiesības veicināšanai” norāda uz dažādiem labās prakses piemēriem, kā zaļā un digitālā pārkārtošanās var veicināt un stiprināt dzimumu līdztiesību sabiedrībā.
- Starptautiskā pētījumā atklāj, ka sievietes biežāk pārstāj zinātnisko darbību nekā vīrieši. Pētījumā, kurā piedalījās gandrīz 400 000 zinātnieku no 38 valstīm, tika konstatēts, ka trešdaļa no zinātniekiem pamet zinātnisko darbību piecu gadu laikā pēc pirmā darba uzsākšanas un gandrīz puse - desmit gadu laikā. Lielas atšķirības starp sievietēm un vīriešiem ir vērojamas dabaszinātnēs. Piemēram, bioloģijā 58% sieviešu pēc desmit gadiem pēc pirmās publikācijas publicēšanas pameta zinātni, bet vīriešu īpatsvars bija aptuveni 49%.